

L'ancienne abbaye cistercienne de La Cambre, à deux pas des étangs d'Ixelles et de l'avenue Louise, est l'ensemble monastique le mieux conservé en région bruxelloise. Fondée en 1201 aux sources du Maelbeek et supprimée en 1796, elle est restaurée dans les années 1920-1940. Les bâtiments sont désormais occupés par la paroisse Notre-Dame, l'Institut géographique national et l'École nationale supérieure des Arts visuels (La Cambre). L'ensemble est protégé comme monument et site.

In de directe nabijheid van de Vijvers van Elsene en de Louizalaan bevindt zich de voormalige cisterciënzerabdij van Ter Kameren, de best bewaarde abdijsite in het Brusselse gewest. De abdij, in 1201 gesticht aan de oevers van de Maalbeek en opgeheven in 1796, werd in de jaren 1920-1940 gerestaureerd. Vandaag worden de gebouwen gebruikt door de Onze-Lieve-vrouwparochie, het Nationaal Geografisch Instituut en de École nationale supérieure des arts visuels de La Cambre. Het geheel is beschermd als monument en landschap.

BRUXELLES DÉVELOPPEMENT URBAIN
BRUSSEL STEDELIJKE ONTWIKKELING
SERVICE PUBLIC RÉGIONAL DE BRUXELLES
GEWESTELIJKE OVERHEIDSDIENST BRUSSEL

www.monument.irisnet.be
E.R./V.U. : Arlette VERKRUYSSEN
Bruxelles Développement urbain
rue du Progrès, 80 - 1035 Bruxelles
Brussel Stedelijke Ontwikkeling
Vooruitgangstraat, 80 - 1035 Brussel
Design by DMS - Ed. 2014

Légende - Legende

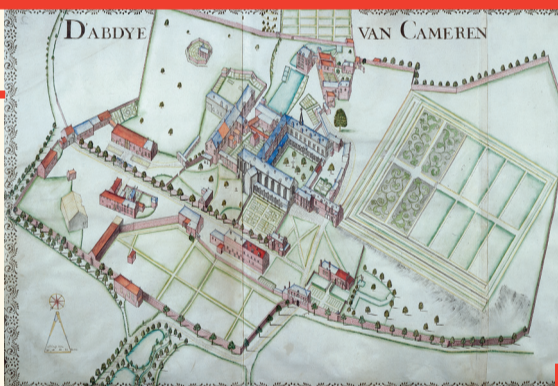
1 Mur d'enceinte (disparu)
Omheiningsmuur (verdwenen)	5 Presbytère
Pastorie	9 Quartier agricole
Landbouwkwartier	13 Jardins
Tuinen
2 Hémicycle
Halfcirkelvormige toegang	6 Communs
Gemeenschappelijke vleugel	10 Infirmerie
Infirmerie	Promenade des Abbeses
3 Cour d'honneur
Ereplein	7 Notre-Dame de La Cambre
Onze-Lieve-Vrouw Ter Kameren	11 École
School	14 Abdissenwandeling
4 Palais abbatial
Abtenpaleis	8 Cloître
Klooster	Bâtiments de l'École royale militaire
Gebouwen van de Koninglijke Militaire School	Mare aux Canards / Source du Maelbeek
			15 Eendenvijver / Bron van de Maalbeek
			16 Chapelle Saint-Boniface
Sint-Bonifatiuskapel

Wandeling door de Ter Kameren abdij
Circuit de l'abbaye de La Cambre

Le mur d'enceinte

L'enclos monastique atteint sa plus grande extension à la fin du Moyen Âge – 9 hectares. L'entrée principale se trouvait au nord (rue du Monastère). Une porte secondaire ouvrait vers le sud (avenue É. De Mot) tandis que deux autres poternes desservaient le quartier agricole, l'une au niveau de l'avenue de l'Hippodrome, l'autre vers l'avenue G. Bernier. À la fin du XVIIIe siècle, l'enceinte fait l'objet de grandes transformations au niveau de la porte principale ; un hémicycle d'entrée est réalisé autour de cette dernière après 1770 afin de compléter l'ensemble néoclassique de la cour d'honneur. Au début du XXe siècle, le périmètre de l'abbaye est amputé suite au percement des avenues É. De Mot et É. Duray.

vers 1716-1720 / omstreeks 1716-1720

2006

Omheiningsmuur

Het monastieke geheel kende haar grootste omvang op het einde van de middeleeuwen (9 ha). De hoofdingang bevond zich in het noorden (Munsterstraat). Een tweede ingang bevond zich in het zuiden (E. De Motlaan) en twee kleinere doorgangen gaven uit op het landbouwkwartier, één ter hoogte van de Renbaanlaan en één richting de G. Bernierlaan. Op het einde van de 18de eeuw werden ingrijpende werken uitgevoerd aan de omheiningsmuur ter hoogte van de hoofdingang; na 1770 werd er immers een halfcirkelvormige toegang gebouwd om het neoclassicistische geheel van het ereplein af te werken. In het begin van de 20ste eeuw werd bij de aanleg van de E. De Motlaan en de E Duraylaan het grootste deel van de omheiningsmuur afgebroken.

La cour d'honneur

Au sud, cet espace d'accueil est dominé par le palais abbatial. Réservé au logement de l'abbesse, le bâtiment est reconstruit à plusieurs reprises, notamment après les Guerres de Religion de la fin du XVIe siècle. Dans la seconde moitié du XVIIIe siècle, il est remplacé par un nouvel édifice à l'initiative de Séraphine Snoy (1757-1794), la dernière abbesse de La Cambre. Le côté est de la cour d'honneur est bordé par l'entrée principale de l'église Notre-Dame, de même que par le presbytère érigé sous l'abbesse Louise Delliano y Velasco (1718-1735) et modifié dans la seconde moitié du XVIIIe siècle. Le côté ouest est occupé par une aile de communs construite vers 1728 intégrant l'ancienne brasserie.

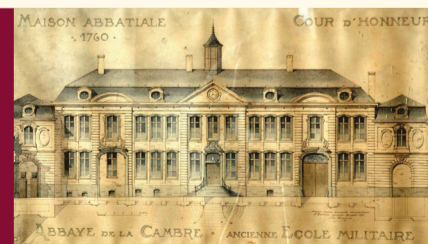
Le presbytère et l'église
Pastorie en kerk

L'aile des communs
Gemeenschappelijke vleugel

Het ereplein

In het zuiden wordt het ereplein gedomineerd door het abtenpaleis. Deze vertrekken van de abdis werden verschillende keren herbouwd, in het bijzonder na de Godsdienstoorlogen op het einde van de 16de eeuw. Tijdens de tweede helft van de 18de eeuw werd er een nieuw abdiskwartier opgetrokken op initiatief van Séraphine Snoy (1757-1794), de laatste abdis van Ter Kameren. Aan de oostzijde van het plein bevinden zich zowel de hoofdingang van de Onze-Lieve-Vrouwkerk als de ingang van de pastorie. Beide werden opgetrokken ten tijde van abdis Louise Delliano y Velasco (1718-1735) en aangepast in de tweede helft van de 18de eeuw. De westkant van deze binnenplaats wordt ingenomen door een gemeenschappelijke vleugel, gebouwd omstreeks 1728, waarin zich onder andere de brouwerij bevindt.

Le palais abbatial / Het abtenpaleis

La porte principale
Hoofdingang

Mur d'enceinte / Omheiningsmuur

Porte principale / Hoofdingang

Le palais abbatial
Abtenpaleis

L'abbaye vers 1615
De abdij omstreeks 1615

L'abbatiale et le cloître

L'abbatiale Notre-Dame est construite à partir du début du XIIIe siècle. Long de quelque 70 mètres, cet édifice gothique sera achevé vers 1447 et fera encore l'objet de nombreux aménagements jusqu'au XVIIIe siècle. La présence de l'église paroissiale Saint-Denis et d'une chapelle dédiée à sainte Alène directement au sud n'a pas permis la construction du cloître de ce côté, comme le veut la tradition architecturale bénédictine ; érigé au nord, le cloître sera entièrement reconstruit à partir de la fin du XIVe siècle. Dès 1797, l'entrepreneur J.-L. Rousseau procède à la démolition des bâtiments conventuels les plus emblématiques. L'abbatiale et le cloître sont rasés vers 1810 ; leur plan est évoqué par des parterres et des allées en dolomie.

Cloître en ruine, 1802
Ruïne van de kloostergang, 1802

De abdijkerk en het klooster

De abdijkerk werd gebouwd vanaf het begin van de 13de eeuw. Dit gotische gebouw van ongeveer 70 meter lang werd voltooid in 1447, maar nog tot in de 18de eeuw zullen er vele aanpassingen aan doorgevoerd worden. Door de aanwezigheid van de parochiale Sint-Denijskerk en een kapel gewijd aan Sint-Alena, kon het klooster – in tegenstelling tot wat de benedictijnse bouwvoorschriften voorschrijven – niet uitgebreid worden in zuidelijke richting van de kerk. Het klooster, ten noorden van de kerk, werd vanaf het einde van de 14de eeuw volledig herbouwd. Vanaf 1797 liet ondernemer J.-L. Rousseau de meest karakteristieke kloostergebouwen afbreken. De abdijkerk en het klooster werden omstreeks 1810 met de grond gelijk gemaakt, maar hun grondplan wordt geëvoceerd via plantenpartijen en doorgangen in dolomiet.

1790

Les bâtiments disparus
De verdwenen gebouwen

Les jardins

La partie occidentale de l'enclos est en grande partie amputée en 1840 pour permettre le tracé de la ligne de chemin de fer reliant la gare du Midi à Tubize. Plus tard, d'autres parcelles sont loties et vouées à la construction d'habitations particulières. La cour d'honneur et les terrains limitrophes des bâtiments sont reliés aux jardins entourant l'église Saint-Denis pour former un parc qui est ouvert au public dès 1912. En bordure de la chaussée de Bruxelles, là où se trouvaient les annexes du cloître (square Omer-Denis), est installé un monument aux Forestois morts pour la patrie (V. Rousseau & J. Van Neck, 1922-1949) ; les deux figures féminines centrales incarnent le Souvenir et l'Homage aux défunts.

De tuinen

Het westelijk deel van het complex werd in 1840 grotendeels afgesneden naar aanleiding van de aanleg van de spoorweg tussen het Zuidstation en Tubeke. Later worden andere percelen eveneens verkaveld en vrijgemaakt voor de bouw van privéwoningen. In 1912 worden zowel het ereplein als de terreinen die grenzen aan de gebouwen verbonden met de tuinen rondom de Sint-Denijskerk, ten einde een openbaar park te creëren. Vlak langs de Brusselsesteenweg, waar zich de bijgebouwen van het klooster bevonden (Omer Denissquare), staat nu een monument ter ere van de inwoners van Vorst die gestorven zijn voor het vaderland (V. Rousseau & J. Van Neck, 1922-1949). De twee centrale vrouwenbeelden stellen de "glorierijke herinnering" en het "eerbetoon aan de doden" voor.

Monument aux Forestois morts pour la patrie
Monument voor de inwoners van Vorst, gesneuveld voor het vaderland

Un parc public
Een openbaar park

L'abbaye et l'église Saint-Denis
De abdij en de Sint-Denijskerk

L'église Saint-Denis

Cette église a été construite hors du périmètre de l'abbaye. Au milieu du XIIe siècle, elle intègre la chapelle voisine dédiée à sainte Alène, existant depuis le XIe siècle, pour former un édifice roman. À la fin du XIIIe siècle, celui-ci fait place à une construction gothique plus vaste, agrandie et flanquée d'une tour occidentale au XVe siècle. Vers 1550, on accole au côté sud une chapelle Saint-Joseph et une maison à pignon, la « Geesthuis ». La tour sera exhaussée de deux étages au XVIIIe siècle. En 1925-1926, l'église fait l'objet d'une importante restauration par Ch. Veraart (destruction de la Geesthuis, construction d'une chapelle baptismale, etc.). Classé depuis 1936, le sanctuaire abrite le cénotaphe de sainte Alène, canonisée en 1193.

Cénotaphe de sainte Alène

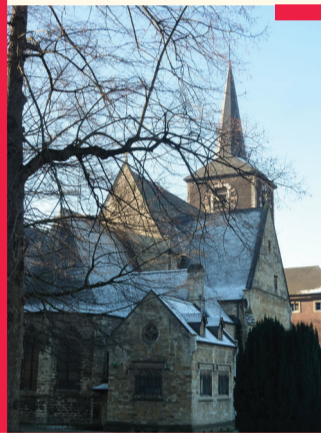
Fouilles / Opgravingen, 2001

Grafzerk van Sint-Alena

De Sint-Denijskerk

Deze kerk werd buiten de eigenlijke grenzen van de abdij gebouwd. In het midden van de 12de eeuw integreert ze de naburige 11de eeuwse kapel, gewijd aan Sint-Alena, om een romaans geheel te vormen. In de 13de eeuw moet dit geheel plaatsmaken voor een veel grotere gotische constructie, die in de 15de eeuw uitgebreid en geflankeerd werd met een westtoren. In 1550 bouwt men aan de zuidzijde de Sint-Jozefkapel en een huis voorzien van een puntgevel, het zogenaamde "Geesthuis". In de 18de eeuw nog werd de toren met twee verdiepingen verhoogd. In 1925-1926 vormt de kerk het onderwerp van een grondige restauratie door Ch. Veraart (afbraak van het Geesthuis, bouw van een doopkapel, enz.). Het in 1936 beschermd heiligdom, bezit de grafzerk van de in 1193 heiligerklaarde Sint-Alena.

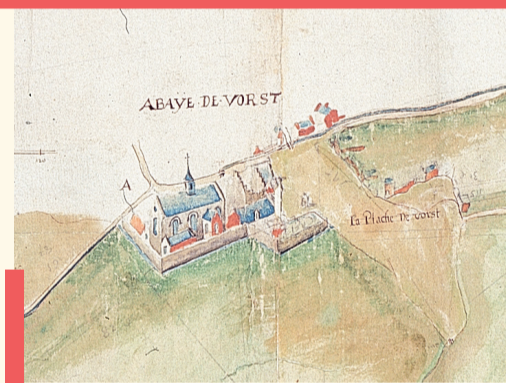
La chapelle Sainte-Alène
De Sint-Alenakapel

Église Saint-Denis
Sint-Denijskerk

La place Saint-Denis

Le village de Forest s'industrialise et s'urbanise à grands pas dans la seconde moitié du XIXe siècle. En 1890, la place Saint-Denis est aménagée sur le Dries, prairie communale où les villageois faisaient paître leur bétail sous l'Ancien Régime. Le niveau est exhaussé de deux mètres, comme on peut le constater en observant l'entrée de l'abbaye située en contrebas. Vers la même époque, le Geleytsbeek sera voûté et transformé en égout collecteur. La fontaine Saint-Denis, située en face du porche principal, est alimentée par une source des environs captée dès le Moyen Âge. Jusqu'au milieu du XXe siècle, les habitants se rendent à ce point d'eau public pour faire leur lessive ; le monument actuel, fortement restauré, date du XVIIe siècle.

Fin XIXe s. / Eind 16de e.

Vers 1900 / Rond 1900

F

Het Sint-Denijsplein

Vanaf de tweede helft van de 19de eeuw gaat ook Vorst snel industrialiseren en verstedelijken. In 1890 wordt het Sint-Denijsplein aangelegd op de voormalige Dries, een gemeenschappelijke weide waar de dorpingen tijdens het Ancien Régime hun vee lieten grazen. Het niveau werd, zoals blijkt wanneer men de lager gelegen toegang tot de abdij bekijkt, met twee meter verhoogd. In diezelfde periode werd ook de Geleytsbeek overwelfd en omgevormd tot rioolcollector. Het water van de Sint-Denijsfontein die zich recht tegenover de hoofdtoegang bevindt, kwam uit een nabijgelegen bron die reeds in de middeleeuwen gebruikt werd. Nog tot in het midden van de 20e eeuw kwamen de bewoners hierheen om hun was te doen. Het huidige monument, dat sterk gerestaureerd werd, dateert uit de 17de eeuw.

Fontaine Saint-Denis
Sint-Denijsfontein

La fontaine Saint-Denis
De Sint-Denijsfontein